

Tulanetin lausunto sivistysvaliokunnalle

Asia: VNS 6/2020 vp Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle - Suomen kestävän kasvun ohjelma

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet kiittää mahdollisuudesta lausua Suomen kestävän kasvun ohjelmasta. Tulanetiin kuuluu kymmenen valtion tutkimuslaitosta, joissa työskentelee yhteensä noin 9000 henkilöä. Laitokset tekevät oman alansa pitkäjänteistä, ratkaisukeskeistä ja vaikuttavaa tutkimusta tiiviissä yhteistyössä viranomaisten, yritysten ja tutkimuskumppanien kanssa. Yhdessä Tulanet-laitokset edistävät kilpailukykyä, hiilineutraaliutta ja hyvinvointia.

Ohjelman lähtökohdat

Kestävän kasvun ohjelman tavoitteena on nostaa Suomi vahvuusaloillaan globaaliin eturintamaan. Ohjelmalla haetaan ilmastonmuutoksen ja ympäristön sekä työllisyyden ja vientimahdollisuuksien näkökulmasta kestävää kasvua, niin kutsuttua vihreää siirtymää, digitaalisuuden mukanaan tuomat mahdollisuudet hyödyntäen. Ohjelman tarkoitus on edistää uudistumista ja tuottavuutta sekä suomalaisen osaamisen vientimahdollisuuksia. Ohjelmassa kanavoidaan elpymis- ja palautumistukivälineen kautta Suomelle rahoitusta kuuteen eri painopistealueeseen.

Tulanetin näkemykset

Kestävän kasvun ohjelma on huolellisesti valmisteltu eri sidosryhmiä kuulemalla ja tukee hyvin sille asetettuja tavoitteita. Ohjelma kattaa laajan kirjon yhteiskunnallisen elpymisen kannalta merkittäviä osa-alueita. Laajuus on samalla haaste. Kuten selonteossa todetaan, on ehdotukset priorisoitava, jolloin osa esitetyistä kokonaisuuksista tulee jäämään vaille elpymisvälineestä saatavaa rahoitusta. Rahoitettavien investointi- ja uudistuskokonaisuuksien valintaan on selonteossa esitetty useita kriteereitä, joista osa on kansallisesti valittuja ja osa EU:n lainsäädäntöön perustuvia. Näiden kriteerien esittäminen taulukkomuodossa painopisteittäin selkeyttäisi ohjelmaa ja auttaisi samalla eri yhteiskunnallisia toimijoita hahmottamaan ohjelman roolia ja vaatimuksia. Selvemmin eriteltyt kriteerit tukisivat myös tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio- (TKI) näkökohtien sisällyttämistä kaikkiin kuuteen painopisteeseen.

Ohjelman tavoitteiden johdonmukainen toimeenpano edellyttää kestävyyskriteerien huomioon ottamista kaikissa painopisteissä, ei vain vihreän rakennemuutoksen yhteydessä. Kriteereihin tulisi selvästi lisätä haitan aiheuttamisen välttäminen eli nk. do no harm -periaate. Ottamalla periaate johdonmukaisesti huomioon, voidaan välttää tilannetta, jossa esimerkiksi tuettu vientitoiminta aiheuttaa kestävyysongelmia Suomen rajojen ulkopuolella. Investointien ja uudistusten valinnassa tulisikin kiinnittää erityistä huomiota erityyppisen vaikutusten arviointiin jo ennakkoon.

Kestävän kasvun ohjelman painopisteet ovat näkemyksemme mukaan tärkeitä ja kannatettavia. TKI-toiminta tulisi nähdä läpileikkaavana teemana kaikissa painopisteissä. Nopeimpia vaikutuksia saadaan kohdistamalla voimavaroja toimenpiteisiin, joiden tehokkuudesta jo on tutkittua tietoa ja jotka voidaan ottaa käyttöön kohtuullisten TKI-panostusten avulla. Kestävyys ja terveyden edistämisen synergioiden tutkimisella ja huomioimisella voisi tehostaa toimenpiteiden vaikuttavuutta. Nopean vaikuttavuuden ohella toimien tulee olla investointeja pitkälle tulevaisuuteen.

Painopiste 1 (Koulutuksella ja tutkimus- ja innovaatiotoiminnalla Suomi takaisin kestävän kasvun uralle) painottaa TKI-toiminnan intensiteetin, kunnianhimon ja vaikuttavuuden nostamista sekä osaamistason

nostoa ja jatkuvaa oppimista. Tämä edellyttää koko TKI-kentän osaamisen, tutkimusinfrastruktuurien ja mittavien tietoa-aineistojen hyödyntämistä ja yhteistyötä. Menestyksellisten innovaatioiden avain on saumaton yhteistyö yliopistojen, tutkimuslaitosten, ammattikorkeakoulujen, yritysten ja julkisen sektorin toimijoiden välillä. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat eri toimijoiden yhdessä toteuttamat Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamat hankkeet, joissa on merkittävä tavalla voitua vahvistaa osaamista ja tuottaa uusia käytäntöön sovellettuja ratkaisuja eri aloille.

Kestävää kasvua ja digitalisaatiota tukevat investoinnit tutkimusinfrastruktuureihin sekä tutkimus-, kehittämis- ja testausympäristöihin on hyvin perusteltu ja kannatettava uudistamiskokonaisuus. TKI-tiekarttatyössä valmisteltu kumppanuusmalli luo hyvät edellytykset kunnianhimoisten kansainvälisen tason osaamiskokosteemien tukemiseen ja edistää osaamisen liikkumista julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Kumppanuusmalli tukee myös työssä oppimista tietointensiivisillä aloilla. Sekä kumppanuusmallissa että kasvuyritysten tuessa olisi tärkeä varmistaa, että myös uudet toimintamallit ovat tuen piirissä. Sääntelyn kehittäminen -kokonaisuus pitääkin jo sisällään vastaavan kokeilutoiminnan tukemisen.

Painopisteeseen 2 (Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta) sisältyy haastavia tavoitteita ja uusien toimintatapojen etsimistä. Näkemyksemme mukaan toimenpidekokonaisuuteen tulisi sisällyttää laajasti tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoimintaa, joka huomioi sektorien välisiä synergioita.

Myös painopisteeseen 3 (Kansainvälisen kilpailukyvyyn turvaaminen) tulisi näkemyksemme mukaan sisällyttää selkeämpi yhteys TKI-toimintaan. Tutkimuksella ja innovaatioilla tuotetaan kansainvälistä kilpailukykyä mm. uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämisen sekä resurssitehokkuuden ja tuottavuuden parantamisen kautta.

Painopisteessä 4 (Kestävän infrastruktuurin ja digitalisaation vahvistaminen) on näkemyksemme mukaan hyvin huomioitu tutkimus- ja innovaatiotoiminta.

Painopisteeseen 5 (Työmarkkinoiden toiminta) olisi hyvä tuoda vahvemmin tutkimuslähtöisyyttä mukaan.

Helsingissä tammikuun 21. päivänä 2021

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet

Arvo Kokkonen, puheenjohtaja